

TÜRK TURİZMİNİN EN BÜYÜK SORUNU VE ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN BİR ÖNERİ.

O.Kemal AĞAOĞLU

ABSTRACT

A SUGGESTION ON SOLUTION ABOUT THE GREATEST PROBLEM OF TURKISH TOURISM

The deficit in trained work force is the most important problem in tourism industry of whose solution is highly difficult. The solution of such a problem will also help the solution of some other problems (marketing, selling, productivity... etc.) Yet, since the existence of problem in long years is diagnosed wrongly, activities made to isolate the problem have not shown the expected efficiency. Calculations conducted in long years in concentrated within the philosophy of training the work force which to be required with a rate of increasing bed capacity. On the contrary, the fundamental problem is the training of 460.000 untrained person which exist in the tourism sector. And the solution of such problem in these dimensions directed us towards finding remedies beyond the limits of formal education. One of the approach for finding remedies for such a problem is to utilize tourism facilities remain off season with purpose of training. This article delineates how to train these 460.000 unskilled persons with the approach mentioned above within 3 years.

Türk turizminin sadece günümüzde değil baştan beri yaşanan ve bir türlü çözüme kavuşturulamayan sorunu, eğitilmiş eleman sorunudur. Yakın zamana kadar yaşanan kapasite sorunu, uygulanan çeşitli teşvik tedbirleri kanalıyla, bugün büyük ölçüde çözümlenmiş durumdadır. Hatta bazı tezlere göre 4 ve 5 yıldızlı yatak kapasitesindeki arz, mevcut talebi aşmış durumdadır.

Eğitilmiş eleman sorununa ilk ciddi yaklaşım izlerine bundan 33 yıl önce rastlanılmaktadır. 1957 yılında Türkiye'ye çağrılan Paris Otelcilik Okulu müdürü M. Marcel Jeanne, 6 ay boyunca süren bir çalışma yapmıştır. Konaklama sektörünün ön planda tutulduğu bu çalışmada, öncelikle mevcut durum ile ilgili bazı saptamalar yapılmış, daha sonra da kısa ve uzun vadeli çözüm önerileri ileri sürülmüştür.

Saptamaları kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür:

1) Otellerde çalışan personel, mesleki bilgi ve beceri bakımından yetersiz durumdadır. Çalışanların hemen hepsi, turizmle hiçbir ilgisi olmayan kırsal kökenli delikanlılardır. Bu işi sürekli olarak değil de, geçici olarak ve biraz para kazanmak için yapmaktadırlar.

2) Otellerin yönetim kademelerinde çalışan personelin mesleki formasyonu bulunmamakta ve oteller iyi yönetilmemektedir.

3) Meslek, halk arasında hor görülmemekte ve bu yüzden sektörde kadın işgücü istihdam edilememektedir.

Öneriler ise şu maddelerden oluşmaktadır:

Hemen yapılması gereken işler

1) Otelciliğin belli bir seviyede gelişmiş olduğu şehirlerde birer olgunlaşma merkezi kurulmalı ve halen sektörde istihdam edilmiş personele mesleki formasyon kazandırılmalıdır.

Uzun vadede yapılması gereken işler:

2) Kâr amacıyla çalışacak, halka açık uygulama oteline sahip bir otelcilik enstitüsü kurulmalı ve burada, mesleğin her kategorisinde çalışabilecek türden personel yetiştirilmelidir.

Öneriler, şu tavsiye ile sona ermektedir:

3) Gerek olgunlaşma merkezlerinde gerekse otelcilik enstitülerinde görev yapacak öğretmen veya uzmanların mutlaka daha önceden yetiştirilmesi gerekmektedir.

Dikkatlice bakılırsa, bu saptama ve önerilerin aradan geçen 33 yılın sonunda da geçerliliğini koruduğu görülecektir. Görülen odur ki, baştan beri yapılan hata, tek cümle ile ifade edilebilir. O da; konuyla iştigal eden yetkili ve ilgililerin, meseleye gereken önemi ve ciddiyeti vermemeleri ve olaya adeta inatla yanlış bir gözlükten bakmalarıdır. Bugün de durum farklı değildir. Şöyle ki, yapılan tüm hesap ve istatistikler sadece Bakanlık belgeli tesislere yönelik olmaktadır. Sanki bu ülkede, hiç belgesiz tesis yok, buralara hiç turist gelmemekte ve sanki yerli turist diye, iç turizm diye bir şey yok gibi!.. Yaklaşık 20 yıldan beri ortaya sürülen tez şudur: Filan yılda yatak kapasitemiz (Belgeli yatak kastedilmektedir) x bine ulaşacaktır, bunun için de "x" bin daha yeni eleman yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu "x" yeni eleman sayısı da uzun süredir, ne hikmetse, hep 50-60 bin arasındadır.

Oysa gerçek şudur: Türkiye'de 1989 yılı sonu itibariyle 140.000'i belgeli olmak üzere toplam 510.000 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Burada ve belgeli-belgesiz 120.000 civarındaki tüm gastro-

Eğitim kurumları	Genel anlamda turizm meslek eğitimi alanlar	Gerçek anlamda turizm meslek eğitimi alanlar	Halen sektörde istihdam edilmiş olanlar(*)
TUREM'ler	11888	7000	1717
Otelcilik okulları	8351	8351	1195
Yüksek okullar	7408	5408	1206
Rehberlik kursları	4465	-	-
TOPLAM	32112	20759	4118
	32112'e göre	20759'a göre	4118'e göre
Eğitimsiz işgücü ve % oranı	427888	439241	455882
Eğitilmiş oranı (%)	93.0	95.5	99.1
Eğitilmiş oranı (%)	7.0	4.5	0.9

KAYNAK: AĞAOĞLU, O. Kemal, *Türkiye de Turizm Eğitiminin Etkinliği Araştırması*, MPM Yayınları, 1990.

AÇIKLAMA: TUREM, Turizm Eğitim Merkezlerinin halk arasında yaygın olarak kısaltılmış adıdır.

(*)Turizm Bakanlığı'nın 1989 yılı itibariyle yaptırdığı "Otelcilik Endüstrisinde İşgücü Araştırması" adlı eserden alınmıştır.

Gerçek anlamda Turizm Eğitimi Alanlar: TUREM'ler ve yüksek okul rakamları içerisinde gösterilmiş olan ve yaygın eğitim adı altında yapılmış, ancak yapılaş şekli, süresi ve niteliği itibariyle bir mesleki eğitim sayılmayacak (Pratik otelcilik okulu, uzaktan eğitim vs. gibi uygulamalar) eğitim sonucu verilen mezun sayısının, toplamdan çıkarılmasıyla bulunan rakamdır. Bu rakama rehberlik kursları ve eski Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nda mezun edilenler de dahil edilmiştir.

nomi (yiyecek-içecek vb. yerler) tesisleri ile 1000 civarındaki seyahat acentelerinde yaklaşık 46.000 işgücü çalışmaktadır (bu rakama ulaştırma ve kahvehane işletmelerindeki personel sayısı dahil edilmemiştir) Peki, bunun ne kadarı meslek eğitimi almış kişilerden oluşmaktadır? Bu sorunun yanıt aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Bir an, eğitim almış 32112 kişinin hepsinin de sektörde çalışmakta olduğu varsayılırsa, geriye kalan (46.000-32.112=) 427,888 kişinin eğitimsiz olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu da sektörde istihdam edilmiş toplam işgücünün %93'ünün eğitimsiz olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir ifade ile, eğitilmiş eleman oranı %7 civarındadır. Kaldı ki bu da doğru bir yaklaşım değildir. Doğru olan, bu rakamın ayıklanarak değerlendirilmesidir. Bu durumda eğitilmiş insan sayısı 20.759 olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm Bakanlığı tarafından yaptırılan söz konusu araştırmaya göre ise, çok daha çarpıcı bir gerçekle karşılaşmaktadır. Buna göre, şimdiye değin ancak tahmin edilebilen yaklaşık %80 civarındaki sektörden kaçış (Eğitilmiş elemanların mesleğe ya girdikten kısa bir süre sonra, ya da hiç girmeden meslekten kaçmaları ifade edilmek istenmektedir.) olayının gerçek boyutları ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma rakamları baz alınarak yapılan hesaplamalar ise bize, turizm sektörünün halen %0.9'da eğitim almış eleman ile çalıştığını göstermektedir.

Görülen odur ki, asıl mesele, önümüzdeki ihtiyaç duyulacak "x" bin yeni elemanın sorunu değil, bilakis halen sektörde çalışan 456.000 kişinin eğitilmesi sorunudur.

Bu sorunun çözümü de, ne okulların öğrenci kapasitesini artırmak, ne LİMME Projesi ve ne de uzaktan (Açık Öğretim Fakültesi uygulaması) eğitim teşebbüsüdür. Zira mevcut uygulamaların amacı; kişileri meslek sahibi yapmak değil de adeta, onları birer diploma veya sertifika sahibi yapmak gibi gelmektedir bize. Bunun da neticesi ortadadır. Diploma veya sertifika verilerek mezun edilen elemanların yaklaşık %80'i bu mesleği terk etmektedir. Demek ki, uygulamanın aksayan yanları vardır. Bize göre çözüm yolu şudur: Bunun da bir seferberlik ilan edilerek yapılması gerekir. Bu çözümün elemanları şunlardır:

AMAÇ:

1) Monitör yetiştirilmesi. Monitör, her belgeli işletmenin, en az, işletmedeki bölüm sayısı kadar istihdam etmek zorunda olduğu ve gene buralarda eğitilmek zorunluluğu olan stajyerlerin hizmet içi

eğitiminden sorumlu olan kişilerdir. Tüm belgeli tesisler dikkate alındığında, bu monitörlerin sayısı yaklaşık olarak 5000 civarındadır.

2) Halen turizm sektöründe istihdam edilmiş olan 456.000 civarındaki eğitimsiz personelin eğitilmesidir.

ARAÇ:

Kıyı şeridi ile dağ ve yaylalarda bulunan ve sezon dışı genellikle 4-5 aylığına kapanan yüzlerce turizm işletmesi.

YÖNTEM:

Sezon dışı kalan ve kapatılması düşünülen konaklama tesislerinin maliyetleri karşılanarak, eğitim amacıyla açık tutulmaları sağlanmalıdır.

Bu işe, önümüzdeki 1991 yılında dağ oteli, evi ve kamplarından başlanmalıdır. Bu tesislerden örneğin 50'sini bu iş için organize etmeli ve buralarda öncelikle söz konusu olan monitör yetiştirilmelidir. Monitör adayları, en az turizm ve otelcilik meslek lisesi mezunu ve 5 yıl mesleki tecrübe sahibi olmalıdır. Eğitimde gerekirse, dış ülkelerden de uzmanlar getirilerek yararlanılmalıdır. Bunlar, fonksiyonel bir eğitim programı kapsamında, bu 4 veya 5 aylık süre içerisinde, hem eğitici, hem de usta formasyonuna kavuşturulmalı ve işletmede istihdam edilmeleri sağlanmalıdır.

Aynı yılın sonlarına doğru, yaz sezonunun bitimiyle, kapatılması düşünülen yazlık işletmeler de aynı şekilde organize edilmeli ve gene 4 veya 5 aylık bir süre içerisinde, eğitimsiz eski personellerin yanı sıra gereğinde dışarıdan da eleman alınarak fonksiyonel bir eğitim programıyla eğitimden geçirilmelidir. Eğitimde, esas olarak daha önce eğitilen monitörlerden, gereğinde yurtdışından da uzmanlar getirilerek yararlanılma yoluna gidilmelidir. Yaz sezonu dışında kalan işletmelerin

1000'inden bu şekilde yararlanıldığı düşünülürse, işletme başına yaklaşık 1500 kişi eğitildiğinde, bir dönemde 150.000 kişi eğitilmiş olacaktır. Bu programın 1992 yılının yaz döneminde kışlık tesislerde ve peşinden de aynı şekilde kış döneminde de yazlık işletmelerde uygulandığı düşünülecek olursa, sektörde çalışan herkesin 1993 yılı sonunda mesleki eğitim alması sağlanmış olacaktır.

Bu tesislere müşteri ise, maliyetine hizmet verileceğinden uygulanacak fiyat politikasıyla halktan, kamu kurumlarından sağlanma yolu gidilecektir. Ve böylece sosyal turizm de teşvik edilmiş olacaktır.

SONUÇ

Genel hatlarıyla açıklanmaya çalışılan bu planın hiç kuşku yok ki, daha birçok ayrıntısı bulunmaktadır; bununla birlikte tartışılacak da yanları olacaktır. Biz, şahsen tartışılmasının yararına inanmaktayız, ancak, kısa sürede bu eğitimsiz personel dağını başka türlü eritmenin yolu olmadığı konusundaki fikrimizi de muhafaza etmekteyiz. Ancak bu şekilde 1994 yılı yaz sezonuna, turizm sektörümüz %100'e yaklaşan bir oranla eğitilmiş personel istihdam etmiş olarak girebilecektir. Ayrıca, bu durum, Turizm Bakanlığı'nın sertifikasyon programına da uygun düşmektedir. Tabii, eğer eğitilmiş işgücüne hedef, %100 değil de, örneğin %50 vs. civarında olacak ise programın yürütmesi daha kolay olacaktır.

KAYNAKÇA

AĞAOĞLU, O. Kemal, Türkiye'de Turizm Eğitiminin Etkinliği, MPM Yayınları, Ankara, 1990.

ÇORUH, Selahattin, Turizm Bilgisi ve Turizm Meslelerimiz, Ankara, 1963.